

POSTACÍM: GYÖRI PÉTER, BUDAPEST, STAHLY U. 15., 1085 ☎ 189-649

A „Hajléktalanokért” Társadalmi Bizottság megalakítására összejött alulírottak, *figyelembe véve*, hogy

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 25. cikkelye szerint „minden személynek joga van saját maga és családja egészségének és jólétének biztosítására alkalmas életszínvonalhoz, nevezetesen élelemhez, ruhához, lakáshoz, orvosi gondozáshoz, valamint a szükséges szociális szolgáltatásokhoz, joga van a munkanélküliség, betegség, rokkantság, özvegyiség, öregség esetére szóló, valamint mindazon más esetekre szóló biztosításhoz, amikor létfenntartási eszközök elvételétől független körülmények miatt elveszíti”, és hogy

a gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmányának 11. cikkelye szerint „az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenkinek a jogát önmaga és családja megfelelő életszínvonalára, ideértve a kellő táplálkozást, ruházkodást és lakást, valamint az életkörülmények állandó javulását”, és megállapítva, hogy

(1) Magyarországon is széles tömegeket sújt a hajléktalanság vagy annak bármikori veszélye, ezek laknak kényszerűségből biztonságot nem nyújtó szállásokon, munkásszállásokon, intézetekben, lakókocsikban, melléképületekben, szükséglakásokban, al- és ágybérletben, húzzák meg magukat különféle zugokban stb.;

(2) a lakáshoz való emberi jog gyakorlati érvényesülését a jelenlegi társadalmi politika — lakás- és szociálpolitika —, valamint a jogalkotás és jogalkalmazás nem megfelelően segíti elő;

(3) ezen belül a hajléktalanság okainak feltárására, meghatározására, folyamatos nyilvántartására, kezelésére és felszámolására nincs megfelelő társadalompolitikai — különösen lakás- és szociálpolitikai — koncepció, nincs megfelelő tudományos kutatás és értékelés, nincs megfelelő jogalkotás, és nincs megfelelő állami, társadalmi szervezet;

(4) valamint az ilyen problémával sújtott nagy létszámú csoportok érdekvédelmi szerveződése nagy nehézségekbe ütközik, hangjuk elvész, és így érdekvédelmük nem tud érvényesülni,

elhatároztuk, hogy a lakáshoz való jog gyakorlati érvényesülését, a hajléktalanság felszámolását előmozdító tevékenységet a továbbiakban társadalmilag szervezett formában segítjük, s ennek érdekében a mai napon (alírássunkkal megerősítve) megalakítjuk a „Hajléktalanokért” Társadalmi Bizottságot.

Budapest, 1989. február 28.

Bodis Lajos egyetemi hallgató
Bognár Szabolcs jogász
(Független Jogász Fórum)
Gosztonyi Géza szociológus
(Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete)
Györi Péter szociológus
(TDDSZ Szocpol. Bizottság)
Morvai Beáta családgondozó
(Hirscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület)
Sas Magdolna egyetemi hallgató
(Rajk László Szakkollégium)
Ungi Tibor
(átmenetiszálló-lakó)

HTB Helyzetjelentés

A hajléktalanhelyzetről sem a közigazgatás, sem a hozzá kapcsolódó statisztikai apparátus nem vesz ma tudomást, a hajléktalanokat nem regisztrálja senki, így a *hajléktalanok megszámlálatlanok*. (A „megszámlálás” regisztrálásuk esetén is csak igen korlátozott lehetne.) A következőkben elsősorban az 1980-es népszámlálás margóján számszerűen megjelenő olyan peremhelyzeteket soroljuk elő, amelyek egy része az adott időpontban hajléktalan állapotot takarhat valójában, illetve amelyek egy — csak becsülhető — hányadában a statisztikailag regisztrált állapotot hajléktalan állapot követheti.

A népszámlálás természetesen, szigorúan kötött, adminisztratív lebonyolítási rendjéből eleve következik, hogy a helyi államigazgatás nyilvántartásában nem szereplő, nem ismert zugok, nem nyilvántartott tartózkodási, lakóhelyek és lakók be sem kerülnek a népszámlálásba, a csövezők, hajléktalanok egy részével a számlálóbiztosok sem találkoznak (a tereken, utcákon, pályaudvarokon, kazánházakban, szárítóhelyiségekben, messzi lakatlan tanyákon, kunyhókban élők). Úgy is fogalmazhatunk, hogy a *meg nem számolt hajléktalanok miatt az ország tényleges népessége mindig valamivel több, mint amit a népszámlálások mutatnak*.

A népszámlálás a népességet a lakcímbeszám alapján veszi számba. Sajátos okok miatt Magyarországon nagyon magas az *ideiglenes bejelentővel* rendelkezők száma: 704 451 fő. Közülük 696 051 fő állandó bejelentővel is rendelkezik. Magyarországon 1980. január 1-jén a statisztika szerint 8400 fő csak *ideiglenes lakcímmel* rendelkezett, állandóval nem. (A népszámlálás nem számol el azokkal, akik szerepelnek ugyan a nyilvántartásban, de nem találták meg őket, és természetesen nem foglalkozik a bejelentés fiktív jellegével.) Budapesten vidéki állandó, budapesti ideiglenes bejelentővel 60 170 fő élt.

A népszámlálás majdnem kizárólag a lakásban lakó népességgel foglalkozik. Pedig — mint látni fogjuk — százezrek élnek „intézeti háztartásban”, és vannak mások is, akik nem lakásban laknak, hanem úgynevezett *egyéb lakóegységekben* élnek. A meghatározás szerint lakóegységben lakásnak az a nem lakás (üzlet, iroda, műhely, raktár, mosókonyha, garázs, prэшáz stb.), melyet műszaki átalakítás nélkül legalább egy személy lakóhelyként használ, valamint az ideiglenes mozgó és egyéb létesítmények (lakókocsi, uszály, vasúti kocsi, barlang, kunyhó, bódé

stb.) lakott helyisége. Ilyen, eufemisztikusan „*lakott egyéb lakóegységnek*” nevezett helyből 11 086 db-ot vettek számba (Budapesten 3780 db-ot), ilyen helyen találtak 28 378 főt (Budapesten 7622 főt).

A lakásokon belül a *lakás fekvése* szerint „*egyéb*” kategóriába sorolódnak a pincék, barlangok, földbe vájt „lyukak”, ilyen számba vettek 266 db-ot (Budapesten 91 db-ot), ilyenben találtak 776 főt (Budapesten 217 főt).

A lakásokban lakók *jogcíme* szerint „*egyéb*” jogcímen vették számba azokat, akik a teljes lakást szívésségi jogcímen vagy jogcím nélkülként lakták. Ilyen lakást összesen 8300 db-ot találtak, ezek 61%-a egyszobás (Budapesten 2270 db, 65%-a egyszobás), ilyen lakó 20 533 fő (Budapesten 5420 fő).

100 000 albérletes lakásban *albérletként* lakott 175 000 fő (Budapesten 49 000 fő), egyszobás lakásban albérlet 22 000 fő, 10 000 ágybérletes lakásban *ágybérletként* 19 000 fő élt (Budapesten 7300 ágybérlet), egyszobás lakásban ágybérlet 15 000 fő.

Vályog-, sár-, döngöltföld-falazattal rendelkező, egyben alapozás nélküli lakás 331 754 db (Budapesten 2539 db). „*Egyéb*” falazatú lakást (?) (a nem állandó épület, építmény, bádóg-, fa-, papírlemez stb. falazattal épített lakása) találtak 4486 db-ot (Budapesten 2130 db-ot). Itt a lakók számát nem tudjuk.

További peremhelyzetek:

Szobával nem rendelkező „lakásban” élt 50 532 fő (Budapesten 20 371).

Egyszobás lakásban hatan vagy többen éltek: 26 000 fő.

Egyszobás, komfort nélküli lakásban élt: 1 548 000 fő (Budapesten 225 000 fő). 1900 előtt épült lakásban élt: 1 203 000 fő (Budapesten 306 000 fő).

Olyan lakott lakást, melyben *egy lakóra 4m²-nél kevesebb* szoba-alapterület jut, számba vettek összesen 135 000 db-ot (Budapesten 34 000 db-ot).

Budapesten legfeljebb 19 m²-es „lakásban” élt 37 000 fő, ebből egyszobás, komfort nélküli lakásban 32 000 fő.

Olyan 30 m²-nél kisebb lakásban, ahol egy családon kívül más család vagy személy is lakik, összesen 166 000 fő élt.

Az 1984-es mikrocenzus adatai szerint nem szobában, hanem konyhában és egyéb helyiségben alszik rendszeresen 137 000 fő.

Szükség- és egyéb lakást (12 m²-nél kisebb szobával rendelkező, komfort nélküli, illetve legfeljebb 6 m²-es szobával rendelkező, egyhelyiséges „egyéb” lakott helyiségek) találtak 72 000 db-ot, egyhelyiséges és szoba nélküli „lakást” 12 000 db-ot. (Komfort nélküli összesen: 1 168 350 db.)

Mic222

II. évfolyam 6. szám

TÁRSADALOMPOLITIKAI LAP

1989. május 20.

AZÓTT ÜNNEP

A szavak ünnepévé lett a munka ünnepe. Elvieken gazdag és társadalmilag elkötelezett beszédek hangzottak el a jócskán megcsappant, munkásörök szürke négy-szögébe foglalt, hivatalos nagygyűlés hallgatói előtt. Volt ebben a jelenetben hasonlatra ingerlő épp elég: a hatalommal ke-retezett tér gigantomániájához képest meg-hökkentően mérsékelt „tömeg”, a felmuta-tott jelszavak harcos reformizmusa, mindez a hirtelen jött jeges esőben ázva; de ne ra-gadjunk le a jelképeknél.

Ne ragadjunk le, mert a gondok más-félék. Ha van reformretorika, akkor ezen a napon az uralta a hatalom térségeit. A mindennapi kötélhúzást akarta fellendí-teni? Öngerjeszteti akart? Vagy még min-dig abban a hiszemben lebegett az ázott emberek fölött, hogy a szavak gyógyhatása, egyfajta mágikus ráolvasás pótolhatja a tetteket? Nem lehet eldönteni. A történe-lem majd eldönti persze, nem is sokára. Ebben azonban nem biztos, hogy lesz köszönet.

Az igazság pillanatáig azonban ezek a szavak állnak rendelkezésünkre. Örülünk nekik? Nem valószínű, hogy ez a legfento-sabb. Fontosabb lett volna, hogy valamiről szóljanak. Ehelyett az ellenzékét megiri-gyelt SZOT próbált az ellenzéki gondola-tokból fegyvert kovácsolni. Ki mellett, és ki ellen? Harmadik erővé akar válni, esetleg a változás szövetségesévé? Ami kiderült, inkább csak annyi volt: a szónok jó beszéd-író választott.

Mert a szónoklat kötelező harcosságát leszámítva a SZOT még mindig valahol az előző fordulóban vesztegel, a szándéknyi-latkozat szintjén. Pedig mára csak a konk-rét követelés maradt, ha valaki az általa képviselt munkástömegek létét akarja

megmenteni a megjelent elnyomorodástól. Így az elszerzett szavak csak frázisoknak hatottak, és azok is voltak.

Nem volt szívderítőbb a Grósz-beszéd sem. A meghirdetett hármasszó részben vágyakat fejez ki — s ebben alig tér el a korábban oly sok bajt okozó „legyen!” min-denható szellemű, valójában mindenre ki-terjedő impotenciájú megnyilvánulásaitól —, részben gumiból van. A szocializmus — ha lesz — valószínűleg mai gyakorlóit ellené-ben fog létezni, és semmiképp nem a Duna-parti fehér épületből kell kiindulnia. A de-mokrácia teljes létrejöttének ma nem ke-

vessé éppen a párt tétovázása az oka, amely-lyel úgy viselkedik, mint az egyszeri lány: szeretne is asszony lenni, meg nem is akar-ja, hogy hozzányúljanak.

Ami a fellendülést illeti: azt kívánni nem elég. Viszont: nem is pártügy — sőt főképp nem az. A politikailag képzett há-lyogkovácsok ideje lejárt, és tehetetlen jó-vagy rosszakaratuk a dolgok útjába fek-tetett gerenda, egy soha be nem fejezhető építkezés mementójaként...

A jelszavakon túl a beszéd valódi tar-talma — eltekintve a benne felhasznált reformpanelektől — valami vad és kétség-beesett tiltakozás volt. A felelősség azon-ban nem kijelentések kérdése. Persze hogy a legfontosabb kijutnunk a mai kátyúból. De a kijutásnak része a tisztázás, ami azt jelenti: nem annak kell eldöntenie, milyen mértékben felelős, és miért, akire a fele-lősség ódiума hárul.

Hogy ez nem csak a tegnap ügye, annak ékes bizonyítéka, ahogyan mai konfliktu-sait — még mindig a szavak szintjén! — kezeli az MSZMP. Ugyanis nemcsak akkor hibáztak, akik elfődték és ezzel megnövel-ték a bajt, hanem ma is; akik makacsul hiszik: elég eldönteni, hogy politikájuk he-lyes és jó, s attól már az is lesz. Eközben képtelenek a szavakon túli önkorlátozásra, vagyis valamilyen babonás hittől hajtva — aki jobb indokot tud, szóljon! — az ellen-zékekkel való tárgyalásokat még ma sem veszik komolyan. Nem értik, nem akarják tudomásul venni, hogy legitimáció nélkül nem lehet tárgyalni. A szavak mágijába vetett hit itt bosszulja meg magát, mert semmiféle rabulisztika nem képes túl sokáig becsapni a tényeket, melyek, mint tudjuk, makacs dolgok. Tegyük hozzá rö-gtön: közönyösek is, ha nem jól nyúlunk hoz-zájuk.

Mit lehet mondanunk tehát az ázott ün-nepről, tanulságként? Semmit. Mit kíván-hatunk a szónokoknak és hallgatóiknak? Gyors magukba szállást a sűrűn idézett és megsértett valóság meg a vérszesen múltó idő színe előtt.

Mikes Tamás

